

Så skapar du god typografi

Arne Heines lärdomar från ett liv i läsningens tjänst

Av Pelle Andersson

Läs mer, och titta på Arne Heines bok, på www.typografiboken.se

12
APRIL 2006

De flesta teknikkärfen i historien in-
tehar av vänsen kunnig för förfärd,
och folk tvingas lära om. När städernas
gator erstatades med elektrifierade
ändå knappa flyktändarna experter,
och när ångloken bränt mot dieselolje
blev koldioxidens yrkeskunskunde över-
född utan några större anhöv.

Men under de senaste 30 årens
teknikkärfen i tidsningsbranschen har
ästerkommade fackliga konvulsioner
och livliga hånligt tidsningsgrafisk
ströer örten på vår väg.

Och ingen kan förneka att den kun-
skap som fövsmam med handdatorer,
maskinlärare och de andra yrkesgrup-
perna som klumpades ihop under
den något missvisande beteckningen
"grafiker" vicker en via sekund.

Från blyer ("hot type" som man
mullande säger på vår rida franska)
till filofaktningen var den flesta
teknikkövergång jag upplevde, då som
typografiföring. Senare, under min
tid på Dagens Nyheter såg jag de
omskadade maskinlärarens som
satt och skrev om (!) mannsen som
journalisterna redan skrivit på maskin.
"Inskrivare" kallades de, var med-
lemmar i grafikerfacket, och inga man
satte sig på. Typografiskt kunnande

var det i allmänhet skralt med, men de
gamla maskinlärarna kunde inte trolös-
ligt och folk tvingas lära om. När städernas
gator erstatades med elektrifierade
ändå knappa flyktändarna experter,
och när ångloken bränt mot dieselolje
blev koldioxidens yrkeskunskunde över-
född utan några större anhöv.

Men under de senaste 30 årens
teknikkärfen i tidsningsbranschen har
ästerkommade fackliga konvulsioner
och livliga hånligt tidsningsgrafisk
ströer örten på vår väg.

Och ingen kan förneka att den kun-
skap som fövsmam med handdatorer,
maskinlärare och de andra yrkesgrup-
perna som klumpades ihop under
den något missvisande beteckningen
"grafiker" vicker en via sekund.

Från blyer ("hot type" som man
mullande säger på vår rida franska)
till filofaktningen var den flesta
teknikkövergång jag upplevde, då som
typografiföring. Senare, under min
tid på Dagens Nyheter såg jag de
omskadade maskinlärarens som
satt och skrev om (!) mannsen som
journalisterna redan skrivit på maskin.
"Inskrivare" kallades de, var med-
lemmar i grafikerfacket, och inga man
satte sig på. Typografiskt kunnande

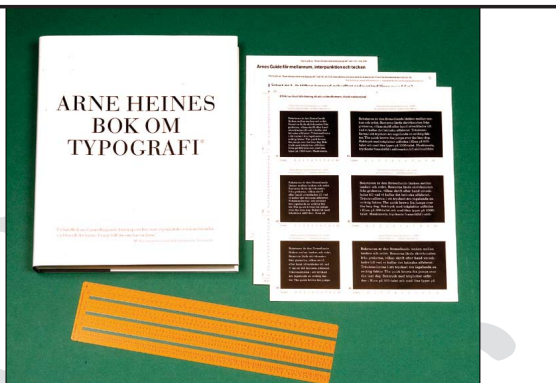
datörerna och programvarorna ersatte
kunnskapen. Ett fall på eget grepp.

Jag försökte i all blypamber göra
något åt saken, med nyhetsbrevet/fan-
sinet "Design Typograf Produktion",
som kom ut under några år på 90-talet.
Med den försökte jag och några vänner
rida bot på kunskapsunderskott och
digital förövring. Men under goda,
och gott, en mer berättelse insats.

Christen Hellmark är utlärd för sin
"Typografisk Handbok" (Ochföret).

Det är en bok som borde ingå i varje ty-
pografiskt intresserad persons bibliotek
- jag förväntar att den är ett dagligt
arbetsverktyg på Nordens tidsning-
redaktioner.

Trycksiv/bokform
Nu kommer Arne Heines bok om ty-
pografi, passande dåligt till "Arne Heines
bok om typografi" (Bild och kultur, 320
sidor, 995 kronor).
Arne Heine har jobbat med bok-
projekter från 1997, men det är ett
bely riktvis som funnit plats mellan
de sobert gå pårännarna med det vita
skyllionslagret. Och för oss som gamla
vill ha ett grafiskt och rikas i
konstförfattarnas led är det svårt att
tänka sig en bättre introduktion.

Här ryms mycket: hur man väljer
typsnitt, bredd, kerning, ligaturer
och andra typografiska specialiteter,
bok- och tabelltypografi, anfang-
er och tabelltypografi, en diskussion om
ojämn högerkant, läsbarhetstester,
negativ text (här ryms nödvändig
information för Expressens redigering
och andra skramspråk), layout- och
ombrytningsregler.

Bevise: visste du att EAN-koden,
dessa alla föregångare gjord, kan källas
ned till 10 mm höjd, och tryckas på
orange, gul eller röd bakgrund utan
problem?

Om: boken är satt i Jean-François
Porchez' "Le Monde Journal", och jag
tycker väldigt av typsnitt är rökstäm. Det
är skönt (som jag uppfattar det) för
att svälla mer i kontrast med papperet,
och det sobra samspillet som valts
till boken läser det inte komma till sin
rikt. Det ser helt enkelt för tunt ut.

135 gramspapper ger dock en härligt
lysig känsla, och ökar livslängden. I
mitt exemplar är också misspassat i den
gröna texten en påminnelse om vadan
av att förhållande reserolment.

Arne Heine är en typograf i Beatrice
Wardens tradition. Typografin kan
stimulera till läsning genom sin grafiska

form, men bjudskapet är alltid det
viktigaste, och typografin ska vara in-
nehållets lydiga tjänare. Det skrev jag
gärna under på.

Det viktigaste i boken är det som
Arne Heine understryker gång efter
gång: det är alltid något som avgör vad
som är bra och mindre bra, inget annat.

Tekniken får effekter på såväl
skrivande som form: det är ett prob-
lem att allt ser så färdigt ut när man
skriver ut första versionen av en artikel
eller sidlayout på en laser skrivare. Före
datorn såg skisser och utkast ut som
just det. Nu är det klart ut, och det är
lätt att bli lurad, att inte skriva om, eller
prova en annan grafisk lösning.

Prova, gör om,itera igen - trina ditt
sinn, det är Arne Heines budskap,
och det är värt att lyssna på.

**er journalist och designer sig en af
initiativtagare till gratisavisen Metro**
E-mail: pelle@at.se

13
APRIL 2006

Praktiskt finlir för blåbär och proffs

Ur Cap&Design 3/2006.

Ur Aviserat 1/2006.

Sagt om:

Arne Heines bok om typografi

Örjan Nordling:

"Heine tar oss med på en typografisk resa, baserad på all dagliga exempel som finns i vår omvärld."

Örjan Nordling, Creative Director, Pangea Design AB.

Mats Linder:

"En bok som visar hur man bör göra och inte göra – och det fungerar väldigt bra."

Tidskriften Populär kommunikation.

Marie Glase:

"Den här boken önskar jag varje person som arbetar med böcker, tidningar och trycksaker i stort. ...grafiska formgivare, redaktörer, skribenter, förläggare..."

Grafisk formgivare och vinnare av Berlingpriset 2005.

Åke Hallberg:

"...ett livsverks kunskaper i ämnet typografi... Vad innehåller då boken i ämnet? Svar: ALLT! ...en inspirationsbok och uppslagsbok för alla..."

Tidskriften AGI – Aktuell Grafisk Information.

Kerstin Orsén, Lars-Erik Lundell:

"...en bok för de nya typograferna ...visar på de möjligheter till bättre typografi den digitala tekniken erbjuder..."

Tidningen Media Grafica.

Gunnar Svensson:

"...ett verkligt mästerverk, en bibel som ingen typografisk verksam borde kunna vara utan."

Tidskriften Grafiskt Forum.

Pelle Andersson:

"Här ryms mycket: hur man väljer typsnitt, bredd, kerning, ligaturer... anfang-er och tabelltypografi, en diskussion om ojämn högerkant, läsbarhetstester, negativ text, layout och ombrytningsregler."

Tidningsdesigner, designbyrå A4.

HC Ericson:

"En handbok med grundläggande kunskap om hur man typografiskt sett kan förändra världen till det bättre. I varje fall du som har en dator."

Professor i grafisk formgivning. Ur bokens förord.

Stefan Lundhem:

"Det här är den typografiska bibel och lärobok vi har väntat på. Boken är självklar i all undervisning i typografi."

Lärare och studierektor vid Grafiska institutet, Stockholms universitet.

Prisbelönt

Svensk Bokkonst 2005, en av årets utvalda böcker.

Svenska Tecknare, hederspriset i "kollaltävlingen 2006".

Svenska Publishing-priset 2006 i klassen "läromedel".

Arne Heine tilldelades GYF:s branschpris på 50 000 kr,

GYF är "Stiftelsen för de Grafiska Yrkenas Främjande".